

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ УНІВЕРСИТЕТІВ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Вороновська Л. П.

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри вищої математики
і математичного моделювання
Харківського національного університету міського господарства
імені О. М. Бекетова
м. Харків, Україна*

Коваленко Л. Б.

*кандидат фізико-математичних наук, доцент,
завідувачка кафедри вищої математики
і математичного моделювання
Харківського національного університету міського господарства
імені О. М. Бекетова
м. Харків, Україна*

Криза системи освіти, що пов'язана із вимушеним дистанційним навчанням через COVID-19, переросла у кризу пов'язану з широко-масштабним вторгненням військ РФ в Україну у лютому 2022 р. Одним з найбільш важливих аспектів змін є організація навчального процесу в університетах. У даному контексті виникає потреба в аналізі і вивченні проблем, які виникають у процесі навчання в умовах війни, та розробці ефективних рішень щодо їх подолання. Питання стабільності навчального процесу, безпека студента та викладача, психологічна підтримка та використання новітніх методів та технологій навчання гостро постають і потребують визначення шляхів вирішення.

Проблема визначення принципів організації навчальної діяльності – як засадничих положень освітньої системи загалом – розглядається в аспекті гуманізації та гуманітаризації освіти. Але сучасні дослідження вже торкаються теми корекції наукових підходів до організації навчального процесу у закладах освіти, зокрема через проблему COVID-19, а тепер ще й війни. Так, у праці косівських дослідників Д. Куліч, А. Янкович фіксується афективне ставлення викладачів до екстреного дистанційного навчання, що обумовлює необхідність підготовки педагогів нового типу, готових до сприйняття нової реальності, швидкого реагування на надзвичайні ситуації в цілому [Д. Куліч, А. Янкович, 2022]. Н. Волкова та О. Лебідь

досліджують проблеми освіти під час війни, зокрема виокремлюють проблему професійної комунікації викладачів, особливим компонентом якої стає підтримувальна команда ЗВО – як гурт колеґ-фахівців (переважно психологів), які можуть надати пораду щодо унормуванню стану викладача, що знаходиться у постійному стресі [Н. П. Волкова, О. В. Лебідь, 2022, с. 134].

В умовах воєнного стану потреба отримати знання, компетенції є соціальною, а потреба вижити – базовою, тому, в організації навчального процесу в університетах, що знаходяться у зоні бойових дій, маємо орієнтуватись на можливі ризики, пов'язані із збереженням життя учасників навчальної взаємодії – викладачів і студентів. Так, університети мають спрямовувати викладачів реагувати на оперативну інформацію про повітряні тривоги і налаштовувати студентів, які знаходяться у зоні її активності – припинити онлайн присутність і вийти у бомбосховище.

Проведення занять у онлайн-форматі актуалізувало проблему забезпечення якості освіти, тому важливим аспектом роботи університетів, що знаходяться у зоні бойових дій, є збереження і підтримки якості освіти. Неможливість реалізації навчальних занять у звичайний класичний аудиторний спосіб ще з періоду COVID-19 позначилось на певному досвіді онлайн-навчання. В умовах воєнного стану до проблеми фізичної присутності студентів на занятті додалась ще й незаплановані відключення електропостачання та зв'язку, внаслідок обстрілів втрачається можливість організовано провести онлайн-пару. В таких умовах виникає необхідність знаходити нові можливості щодо вибору форм надання освітніх послуг студентам, основним критерієм ефективності яких має стати загальна доступність до навчального контенту. Викладачі змушені організовувати асинхронне навчання – із викладенням навчального контенту на освітню платформу (Teams, Zoom та ін.), яка застосовується в університеті, створення відеопрезентації лекції або практичного (лабораторного) заняття – із методичним поясненням алгоритму й умов виконання завдань та обов'язковою їх перевіркою. Асинхронна комунікація між викладачем і студентом в умовах воєнного стану потребує додаткові комунікації у чатах, індивідуального спілкування у вигляді відео дзвінка, перевірки викладачем робіт та їх аналізом на наступному практичному занятті або у особистих онлайн консультаціях.

Війна позначилась на житті кожного українця психологічними проблемами, а особливо для тих, хто перебуває у зоні бойових дій. Отже, студенти університетів, що перебувають у зоні бойових дій потребують психологічної підтримки, на яку у викладачів має

вистачати ресурсу. Виникла необхідність забезпечення психологічного розвантаження як студентів, так і викладачів. Психологічна нестабільність може виявлятися по-різному: від пасивності на занятті – до креативного виконання завдань. Викладач має виявляти у спілкуванні зі студентами емпатію, підтримку, здійснювати обговорення гострих тем, які точно стають тригерами психологічної нестабільності. Ми маємо відмовитись на даний момент традиції замовчування неприємних тем, оскільки студент, психологічно розбалансований внаслідок інформаційного впливу, не буде сконцентрований на навчанні. Але для цього викладач повинен бути готовим до такої роботи. Необхідно забезпечити викладачам психологічну підтримку та підготовку до роботи зі студентами, які переживають стресові ситуації. Для цього можуть бути організовані тренінги, семінари, консультації з психологами, які нададуть необхідні знання та навички для роботи зі студентами в умовах війни. Також важливо забезпечити викладача підтримкою з боку адміністрації університету, яка повинна виявляти розуміння та підтримку їхньої роботи.

Організація навчального процесу в університетах, які знаходяться у зоні бойових дій, повинна включати інформативну оперативність, що стосується організації комунікації суб'єктів освітньої взаємодії, пропозиції варіативних форм отримання інформації (у синхронному та асинхронному режимі), залучення студентів до актуальних професійних заходів, організованих переважно на безоплатній основі, супровід їхньої пізнавальної діяльності у формі консультацій та обговорень сучасних стрімів тощо. Це дозволяє їм отримати необхідні знання та навички від провідних фахівців галузі. Звісно, що така робота є позаплановою щодо змісту конкретної дисципліни, але вона дозволяє створити атмосферу небайдужості, сприяє активізації більш глибокого засвоєння матеріалу та розвитку критичного мислення, залучення студентів до професійної спільноти, підтримки й розвитку їхнього пізнавального інтересу.

Огляд умов діяльності університетів, що знаходяться в зоні бойових дій, дозволяє сформулювати ключові вимоги до ефективної взаємодії суб'єктів освітнього процесу. Визначаємо надважливим у виокремленні принципів організації навчальної діяльності в означених умовах урахування здоров'язбережувального, психологічного й дидактичного аспектів, а отже, актуальності надаємо принципам збереження життя учасників навчальної взаємодії; збереження і підтримки якості освіти; інформативної оперативності.

Література:

1. Волкова Н. П., Лебідь О. В. Професійна комунікація викладачів закладів вищої освіти: виклики війни *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*. 2022. № 1(23). С. 132–142. URL: <https://doi.org/10.32342/2522-4115-2022-1-23-16>

2. Куліч Д., & Янкович А. (2022). Перспективи дистанційного навчання у закладах вищої освіти під час COVID-19. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2022. № 89(3). С. 78–89. URL: <https://doi.org/10.33407/itlt.v89i3.4758>

3. Психологічна підтримка і допомога. Відновлено з <https://mon.gov.ua/ua/ministerstvo/diyalnist/mizhnarodna-dilnist/pidtrimka-osviti-i-nauki-ukrayini-pid-chas-vijni/zasidannya-srg-osvita-i-nauka-pid-chas-vijni/psihologichna-pidtrimka-i-dopomoga>

4. Скрипник Артем. Як працюють університети на лінії вогню. Відновлено з <https://zn.ua/ukr/EDUCATION/jak-pratsjujut-universiteti-na-liniji-vohnju.html>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-310-4-5>

НАБУТТЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

Гунька К. О.

*аспірант кафедри педагогіки та спеціальної освіти
Центральноукраїнського державного університету
імені Володимира Винниченка
м. Кропивницький, Україна*

Кардинальні економічні, політичні та соціальні зміни, що відбуваються в сучасному світовому співтоваристві, призводять і до модернізації всієї системи освіти. Все більш актуальним стає теза про безперервність освіти, про необхідність навчання протягом усього життя, а також про становлення вчителя нового формату, здатного навчити школярів самостійно здобувати нові знання та вміння, бути толерантними і патріотичними. Завдання вчителя – допомогти знайти себе в майбутньому, стати самостійними, творчими і впевненими в собі людьми. Чуйні, уважні і сприйнятливі до інтересів школярів, відкриті до всього нового вчителя – ключова особливість школи майбутнього.

Набуття професійної компетентності починається з оволодіння педагогічною професією і охоплює декілька етапів професійного